

Тетяна ЖДАНЮК,
викладач-методист ВСП «Рівненський
автотранспортний фаховий коледж НУВГП»,
Вікторія КУЛАКІВСЬКА,
викладач ВСП «Рівненський
автотранспортний фаховий коледж НУВГП»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Дуальна освіта стане мостом
між ринком праці та українською освітою
Лілія Гриневич

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб, що передбачає поєднання навчання студентів коледжу з навчанням на робочих місцях (підприємствах, установах, організаціях, транспортних підприємствах тощо) для здобуття певної кваліфікації на основі договору про дуальну освіту навчання. Сучасна освіта вимагає нові освітні технології, форми та інновації, які здатні забезпечити високу якість підготовки фахівців.

Кожний роботодавець намагається залучити кадри, що відповідають світовому рівню тому виживають лише ті фахівці, що відповідають сучасним вимогам ринку праці.

«Створення оптимальної моделі вищої освіти, яка забезпечила б підготовку фахівців з високим рівнем загальних і професійних знань, умінь і навичок, є провідною тенденцією розвитку цієї галузі практично у всьому світі» [4, с. 11].

Організація освітнього процесу з елементами дуальної освіти базується на співпраці підприємств, установ, організацій, транспортних підприємств та коледжу, що мають взаємні права і обов'язки, які регулюються тристороннім договором між підприємством, коледжем і студентом.

Ефективність системи дуального навчання забезпечується шляхом послідовної реалізації базових принципів та спільної відповідальності всіх учасників цього процесу. Робота за координацію співпраці покладається на всі сторони цього процесу, яка полягає у постійному діалозі між сторонами.

Закон України «Про освіту» зазначає, що основними формами здобуття освіти в Україні є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві) та дуальна [2]. Дуальна освіта – це поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [2].

Більшість науковців (С. Амеліна, О. Новіков, В. Смірнова, В. Тешев) вважають, що неможливо просто скопіювати дуальну систему освіти, бо аналіз

дуальної форми створює передумови впровадження найбільш ефективних її елементів в системи освіти країн з ринковою економікою.

У 2019-2021 рр. впроваджувалися елементи дуальної освіти у ВСП «Рівненський автотранспортний фаховий коледж НУВГП» на рівні підготовки техніків-технологів та механіків. Ініціаторами впровадження елементів дуальної форми навчання виступили коледж та міське підприємство. Дуальна форма навчання у коледжі поєднувала теоретичну підготовку студентів, яка здійснювалася на профільній кафедрі закладу, та практичну частину, що реалізовувалася у межах робочого процесу підприємства. Здобувач освіти подавав особисту заяву і проходив конкурсний відбір відповідно до вимог роботодавця. Між студентом, роботодавцем та навчальним закладом укладався тристоронній договір, у якому зазначалися права та обов'язки кожного, а здобувач освіти з роботодавцем укладали трудовий договір.

Професійно-практична підготовка студентів проводилась на виробничих об'єктах, підприємствах для забезпечення здобуття сучасних професійних компетенцій, спрямованих на закріплення, розширення, поглиблення і систематизацію знань, умінь і навичок, отриманих під час вивчення спеціальних дисциплін, а також на формування та закріплення практичного досвіду.

Для якісної організації практичного навчання за кожним студентом закріплювався наставник з працівників підприємства. Контроль за отриманням практичних знань та навичок здійснювався керівником практики, який був призначений коледжем, та наставником, закріпленим за студентом із найкращих працівників виробництва. За підсумками контролю виставлялася оцінка, про що робився запис у журналі практичного навчання. Підсумком практичного навчання є захист звіту про проходження виробничої практики із наданням заповненого щоденника про проходження навчальної або виробничої практики та виробничої характеристики (з підписом керівника та наставника з виробництва).

Систематичне застосування теоретичних знань на практиці дає можливість здобувачам освіти переносити відомі їм способи дій у нові ситуації, відкривати нові способи діяльності, критично мислити, виробляти власну життєву позицію, бачення тих чи інших виробничих процесів. Отримуючи професійну освіту на підприємствах, молодь на практиці набуває фахові компетентності для подальшої роботи. Враховуючи оптимальну передачу професійного досвіду, виробничу атмосферу на виробництві, молоді люди піднімаються на вищий, порівняно із загальноосвітньою школою, ступінь професійної соціалізації.

Впровадження елементів дуальної форми навчання відкриває нові перспективи та має ряд переваг:

- усунення основного недоліку традиційних форм і методів навчання – розриву між теорією і практикою;
- створення нової психології майбутнього фахівця;
- формування мотивації опановування знаннями та набуття практичних навичок, тому що якість знань студентів безпосередньо віддзеркалюється на виконанні ним службових обов'язків;

- у співпраці із замовником освітні організації отримують своєчасну і повну інформацію про вимоги, які висувають роботодавці до майбутніх спеціалістів і можуть коригувати програму навчання;

- роботодавці отримують можливість підготувати фахівця відповідно до специфіки діяльності їхнього підприємства, витрачаючи менше ресурсів на його перепідготовку та адаптацію;

- під час навчання студентів на підприємстві у роботодавця з'являється можливість підібрати персонал з найкращих кандидатів [3, с. 362].

У результаті застосування елементів дуальної форми навчання збільшується чисельність працевлаштованих випускників, так як вони більш відповідають вимогам роботодавця, а навчання стає максимально наближеним до запитів виробництва.

ВСП «Рівненський автотранспортний фаховий коледж НУВГП» ретельно проводив відбір підприємств, які були залучені до впровадження елементів дуальної форми навчання. Єдиною умовою від роботодавців було те, щоб студенти були повнолітніми, тому до такої форми навчання були залучені кращі за рейтингом групи коледжу четвертого курсу за спеціальностями 274 Автомобільний транспорт та 275 Транспортні технології. На початку співпраці між студентами, працедавцями та навчальним закладом були укладені тристоронні угоди, в яких були зазначені права та обов'язки сторін. Враховуючи те, що саме на четвертому курсі у студентів виробничі, технологічна та переддипломна практики. Для груп, що брали участь у впровадженні елементів дуальної форми навчання, були розроблені окремі графіки освітнього процесу, в яких рівномірно поєднали теорію і практику: три дні студенти навчались в аудиторіях, а три дні працювали на підприємстві, де брали участь у реальній професійній діяльності. 68 % студентів, які були залучені в процес впровадження елементів дуальної форми навчання, отримали пропозицію щодо подальшого працевлаштування.

Дуальна форма навчання для техніків-технологів та механіків в коледжі – це практичне, особистісно зорієнтоване навчання, яке побудоване завдяки соціальному партнерству і спрямоване на формування нової моделі професійної підготовки техніків-механіків, що супроводжується чергуванням обов'язкових періодів виробничого навчання й виробничої практики, впроваджується на підприємствах, в установах та організаціях, передбачає зміцнення зв'язків навчання з виробництвом, а також визначає провідну роль та підвищення відповідальності роботодавців за якість підготовки кваліфікованих кадрів.

Були отримані перші позитивні результати цієї роботи, проте життєві сучасні реалії перешкоджають працювати і далі в цьому напрямку. Зміцнення та удосконалення практичної складової освітнього процесу зі збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки, що забезпечує дотримання стандартів освіти, сприяє формуванню самостійності, комунікабельності, умінню працювати в команді, вихованню активної життєвої позиції, підвищенню мотивації студентів до здобуття освіти за спеціальністю, зародженню відповідальності за власні результати професійної діяльності, а відтак, формуванню професійної компетентності. Впровадження дуальної

освіти дозволить відійти від фрагментарності знань, що виникла завдяки швидкому нагромадженню інформації, до орієнтації на отримання знань широкого спрямування, допоможе забезпечити взаємозв'язок, взаємопроникнення та взаємовплив науки й освіти, науки й виробництва, що дозволить вносити якісні зміни в освітній процес, уможливлуватиме постійне оновлення змісту професійної освіти. Підвищення професійної мобільності сприяє адаптації здобувачів передвищої освіти до умов виробництва, підготовці кадрів, які максимально відповідатимуть сучасним вимогам ринку праці та роботодавців.

Реалізація дуальної форми навчання для техніків-технологів та механіків сприятиме переходу на якісно новий рівень підготовки фахівців автомобільного транспорту, формуванню загальних і професійних компетенцій випускників фахового коледжу, забезпеченню конкурентоспроможності та потрібності таких спеціалістів на ринку праці.

Таким чином, до переваг дуального навчання слід віднести: формування під час навчання фахових компетентностей у студентів з урахуванням особливостей роботи конкретного підприємства; випускники вишу матимуть можливість по закінченню навчання влаштуватися на роботу на підприємствах баз практики, з якими навчальний заклад укладатиме договори; використання системи договорів між студентами та підприємствами, яка сприяє навчанню молодих фахівців за спеціальним навчальним планом у межах безперервного освітнього процесу; випускник при подальшому працевлаштуванні не потребує психологічної та професійної адаптації, що позитивно впливає на загальні результати діяльності підприємств. Реалізація дуального навчання в системі підготовки галузевих кадрів, в цілому сприятиме переходу на якісно новий рівень підготовки висококваліфікованих конкурентоздатних фахівців. Але одночасно слід звернути увагу на проблемні місця впровадження – ризику дуального навчання: відсутність якісного досвіду впровадження дуальної освіти, методики об'єднання теоретичного та практичного навчання, і основне – недосконалість та нестабільність ринку праці, повна неготовність баз практики до таких інноваційно-інтеграційних процесів у передвищій освіті, небажання співпраці та відповідальності за підготовку молодих кадрів [1, с. 152].

У час випробувань війною коледж не працює з дуальною формою навчання, тому що в умовах воєнного стану підприємства та організації, з якими укладалися довгострокові угоди не можуть створити належних умов для безпечного перебування студентів на базах підприємств, тому що відсутні укриття, проте за цією освітою – майбутнє. Влучно зазначила Лілія Гриневич: «Розвиток дуальної освіти, коли в підготовці молодих фахівців беруть участь і навчальний заклад, і підприємство, може стати саме тим поштовхом, що необхідний українській освіті для підвищення якості навчання і її відповідності стандартам та запитам ринку праці».

Список використаних джерел

1. Довгенко Я.О., Яременко Л.І., Яременко Ю.В. Впровадження дуальної освіти у виші: переваги та ризики. Економіка та суспільство. Випуск # 28 / 2021. С. 151 – 158.
2. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39, Ст. 380. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Романишина О.Я., Дундюк А.Ю. Дуальна освіта як одна з умов формування професійної компетентності техніків-технологів. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2021. випуск 1 (48). С. 361–364.
4. Романовський О.Г. Самовдосконалення та самоосвіта як показники рівня професіоналізму. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. / ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О.Г. РОМАНОВСЬКИЙ. Харків : НТУ «ХПІ», 2010. Вип. 26 (30). 5. С. 11 – 19.